

EEN LANDELIJKE BANK VOOR ONDERWIJSPROGRAMMA'S TEN BEHOEVE VAN DE BEROEPSOPLEIDING TOT HUISARTS

G.C.M. Buijs
Huisarts
Medewerker Uitvoerend Bureau

M.C. Pollemans
Arts/Onderwijskundige
Projectleiding Uitvoerend Bureau

L.H.C. Tan
Socioloog
Projectleiding Uitvoerend Bureau

Correspondentieadres:
Uitvoerend Bureau landelijk
Samenwerkingsverband-IOH
Universitair Huisartseninstituut
Rijksuniversiteit Utrecht
Bijlhouwerstraat 6
3511 ZC Utrecht

LANDELIJK SAMENWERKINGSVERBAND

De COB wordt beheerd en is opgezet door het landelijk Samenwerkingsverband van het Interfacultair Overleg Huisartsgeneeskunde, waarin alle beroepsopleidingen van de acht instituten voor huisartsgeneeskunde samenwerken. Het doel van het Samenwerkingsverband is te komen tot een landelijk toetsings- en evaluatiesysteem voor de beroepsopleiding tot huisarts.⁴ Tot de overige taken van het Samenwerkingsverband behoort tevens serviceverlening aan de beroepsopleiding, zoals de COB.

Doel van de Centrale Onderwijsbank

Met de verlenging in 1988 van de beroepsopleiding tot huisarts van een eenjarige opleiding tot een tweejarige, nam de behoefte aan kwalitatief goede onderwijsprogramma's, bestemd voor gebruik in de instituten, toe.

Tijdens de voorbereiding van de meerjarige beroepsopleiding kreeg de gedachte steeds meer steun dat de instituten nieuwe onderwijsprogramma's in onderling overleg zouden moeten opzetten. Als de programma's op dezelfde wijze opgezet en gedocumenteerd zou-

In dit artikel worden doel, opzet, inhoud en serviceverlening van de Centrale Onderwijsbank (COB) van de beroepsopleiding tot huisarts besproken. Het artikel maakt deel uit van een reeks waarin bericht wordt over de activiteiten van het landelijk Samenwerkingsverband van het Interfacultair Overleg Huisartsgeneeskunde. Over landelijke toetsing van medisch technische vaardigheden, over de landelijke kennistoetsing in de beroepsopleiding en over de registratie van het instituutsonderwijs werd eerder in dit tijdschrift verslag gedaan.¹⁻³

den worden, zouden de programma's beter landelijk uitwisselbaar zijn. Hierdoor zouden men efficiënter te werk kunnen gaan bij het ontwikkelen van nieuwe programma's en kunnen profiteren van elkaars deskundigheid, hetgeen de kwaliteit van de programma's, en daarmee van het onderwijs, zou bevorderen. Uit een in 1986 uitgevoerde inventarisatie was gebleken dat er op dat moment weinig goed gedocumenteerde, schriftelijk vastgelegde onderwijsprogramma's beschikbaar waren.⁵ Om de in het bovenstaande geschetste ontwikkelingen te steunen werd in 1988 de COB opgezet.

De doelstellingen van de onderwijsbank zijn:

- bewaren en archiveren van onderwijsprogramma's die op de huisartseninstituten in gebruik zijn en die in principe door andere huisartseninstituten kunnen worden gebruikt;
- registreren van onderwijsprogramma's die in ontwikkeling zijn genomen;
- samenstellen van periodieke overzichten over beschikbare en in ontwikkeling genomen onderwijsprogramma's;
- verstrekken van informatie over deze onderwijsprogramma's;
- beschikbaar stellen van onderwijsprogramma's aan de huisartseninstituten;
- bevorderen van de onderlinge uitwisselbaarheid van onderwijsprogramma's.

OPZET VAN DE ONDERWIJSBANK

De bank bestaat uit drie delen:

- de meldbank;
- de profielbank;
- het archief.

De meldbank is het geautomatiseerde zoeken informatiesysteem voor onderwijsprogramma's die in ontwikkeling zijn. Doel van de meldbank is het vroegtijdig registreren en bekendmaken van de onderwerpen waarover onderwijsprogramma's worden ontwikkeld. Door het vroegtijdig bekendmaken van de onderwerpen kan voorkomen worden dat er op verschillende plaatsen tegelijk over dezelfde onderwerpen onderwijsprogramma's worden ontwikkeld. Ook kan het samenwerken tussen de instituten bij het maken van onderwijsprogramma's gestimuleerd worden. Door middel van periodieke overzichten worden de instituten op de hoogte gehouden van de aangekondigde programma's.

In de profielbank, het geautomatiseerde zoeken informatiesysteem voor onderwijsprogramma's die beschikbaar zijn, zijn de belangrijkste kenmerken van de afzonderlijke onderwijsprogramma's opgenomen in zogenoemde profielen. Een voorbeeld van een profiel staat in figuur 1. Voor het classificeren van de programma's is een handleiding ontwikkeld.⁶ Het gaat om informatie die van belang is voor degenen die betrokken zijn bij het plannen en geven van onderwijs aan huisartsen-in-opleiding. Tevens biedt de profielbank de mogelijkheid tot het verkrijgen van inzicht in het totaal aan landelijk beschikbare onderwijsprogramma's. Ook over de actuele inhoud van de profielbank worden de instituten door middel van overzichten regelmatig op de hoogte gehouden.

In het archief zijn de beschikbare onderwijsprogramma's opgeslagen. Deze op schrift staande programma's hebben een wisselende

Profielnummer:	131
Titel:	BEROEPSGEHEIM
Classificatiecode(s):	Q114 (= formele eisen m.b.t. beroeps- uitoefening) Q1325 (= conflicthantering)
Algemene doelstelling:	Leren omgaan met de regels aangaande het beroepsgeheim in praktijksituaties.
Samenvatting van de inhoud:	Vragen aan de hand van praktijkvoorbeelden (zgn. Warffumvragen) met antwoorden en bijbehorende achtergrondinformatie.
Opmerkingen:	Samenwerkingsproject Universitaire Huisartseninstituten van Rotterdam en Utrecht.
Duur programma:	3 uur
Onderwijsgever:	Huisarts
Toe te passen in:	Fase 1: nee fase 2: ja fase 3: ja
Vorbereidingsperiode:	1 week
Consulent:	n.v.t.
Onderwijsvorm:	Oefenen aan de hand van casuïstiek
Herkomst:	E.U. Rotterdam/R.U. Utrecht
Contactpersoon:	H. van Amerongen/P. van Hasselt
Telefoonnummer:	010 - 4087614/030 - 331123
Datum van opname:	27/11/1990
Laatste correctie:	01/10/1990

omvang van zo'n 15-75 pagina's en variëren in duur van één uur tot enkele dagen. De programma's zijn voorzien van literatuur en bevatten veelal bijlagen zoals videobanden, originelen voor het maken van sheets of foldermateriaal. De programma's zijn losbladig en, opgeslagen in insteekmappen, op volgorde van opname in de bank gearchiveerd.

Om de uitwisselbaarheid van beschikbare onderwijsprogramma's te waarborgen worden in de COB alleen onderwijsprogramma's opgenomen die aan een aantal voorwaarden voldoen. Deze opnamevoorwaarden betreffen de administratieve gegevens, inhoudsopgave, doelstellingen, draaiboek, leerstof en literatuurlijst. Inmiddels is in overleg met programmaschrijvers een model voor de uniforme opzet en documentatie van onderwijsprogramma's ontwikkeld.⁷ Tabel 1 geeft de indeling van dit model, het zogenaamde stramien.

Figuur 1.
Voorbeeld van een profiel
van een onderwijs-
programma

Tabel 1.
Onderdelen Stramien
voor onderwijs-
programma's

I	Inleiding
II	Doelstellingen
III	Methodiek
IV	Organisatie
	- organisatorische voorbereiding
	- inhoudelijke voorbereiding
	- benodigde materialen
	- tijdschema
V	Programma-onderdelen:
	begeleidersinformatie
	onderwijsmateriaal
VI	Evaluatie
VII	Literatuurlijst
VIII	Bijlagen

OMVANG EN INHOUD VAN DE ONDERWIJSBANK

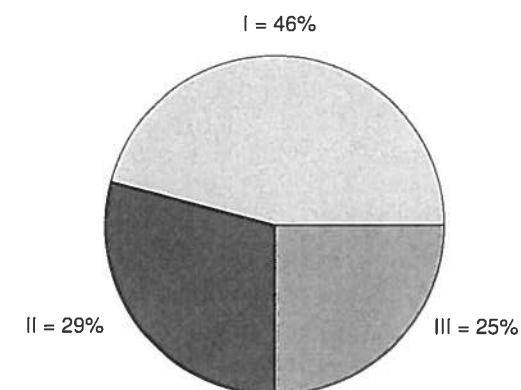
Sinds de start van de bank in 1988 is het aantal beschikbare onderwijsprogramma's in de bank gegroeid van 70 naar 172 (profielbank). Daarnaast zijn er op dit moment 85 onderwijsprogramma's in ontwikkeling (meldbank). De inhoud van de bank wordt samengevat in figuur 2. In bijna de helft van de beschikbare onderwijsprogramma's staan de diagnostiek en het beleid van diverse klachten en aandoeningen centraal (segment I in figuur 2). Voorbeelden van dergelijke onderwijsprogramma's zijn programma's over pijn op de borst, röntgendiagnostiek en rugklachten. Ongeveer een derde van de onderwijsprogramma's wordt gevormd door de categorie waarin het hulpverleningsproces vanuit een methodische invalshoek wordt belicht (segment II). Voorbeelden zijn onderwijsprogramma's over patiëntenvoorlichting, consultvoering en besliskunde. De overige onderwijsprogramma's (25%, segment III) gaan over samenwerking in de eerste lijn, het persoonlijk functioneren van de huisarts, sociale wetgeving en dergelijke.

Wanneer de onderwijsprogramma's die handelen over de diverse klachten en aandoeningen nader worden beschouwd naar medisch-inhoudelijke aandachtsgebieden, dan blijkt dat er (nog) geen landelijke onderwijsprogramma's beschikbaar zijn over klachten en aandoeningen van het oor en van de geslachtsorganen van de man. Dit in tegenstelling tot hart- en vaatziekten, diabetes mellitus, aandoeningen van het houdings- en bewegingsapparaat en psychische problemen, waarover meerdere onderwijsprogramma's beschikbaar zijn.

SERVICEVERLENING

De periodieke overzichten die elk half jaar aan de instituten verstrekt worden bevatten de actuele inhoud van de meldbank, de profielbank en het archief. In de overzichten worden mutaties apart vermeld. Telefonisch kan informatie uit de bank worden opgevraagd. Tevens is het mogelijk om bij het Uitvoerend Bureau van het landelijk Samenwerkingsverband in Utrecht het zoek- en informatiesys-

Figuur 2.
Beschikbare landelijk
bruikbare
onderwijsprogramma's in
de COB. Indeling naar
onderwerp

- I Onderwijsprogramma's waarin de diagnostiek en/of het beleid van specifieke klachten/aandoeningen centraal staat.
- II Onderwijsprogramma's waarin het hulpverleningsproces vanuit een methodische invalshoek (dit wil zeggen los van allerlei klachten en aandoeningen) centraal staat.
- III Onderwijsprogramma's over onderwerpen die niet direct zijn verbonden aan het hulpverleningsproces, zoals de 'sociale kaart' van de huisarts, de structuur waarbinnen de huisarts werkt, persoonlijk functioneren van de huisarts en wetenschappelijk onderzoek.

teem zelf te raadplegen en onderwijsprogramma's in te zien en eventueel te kopiëren.

Om de service aan de instituten voor huisartsgeneeskunde uit te breiden is een landelijke 'werkgroep onderwijsprogramma's' in het leven geroepen. Deze werkgroep treedt op als forum van degenen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van onderwijsprogramma's op de instituten. Aandachtsgebieden van de werkgroep zijn: het landelijk gebruik van de programma's, samenwerking bij het ontwikkelen van nieuwe programma's en het signaleren van de behoefte aan programma's over bepaalde onderwerpen.

VAARDIGHEDENSTATIONS

Bij het onderwijs aan huisartsen-in-opleiding wordt voor het instrueren en oefenen van medisch-technische vaardigheden in toeneemende mate gebruik gemaakt van zogenaamde vaardighedenstations. In een vaardighedenstation wordt een gestructureerde oefensituatie geboden om een specifieke vaardigheid volgens de meest wenselijke stappen te leren uitvoeren. De onderwijsmodule over het vaardighedenstation bevat de omschrijving van alle benodigdheden voor dat station zoals: benodigde materialen, instructie kandidaat, instructie simulatiepatiënt (indien van toepassing), scoringslijst en literatuurverwijzing. De vaardighedenstations zijn volgens een standaardstramien opgezet. De COB is onlangs begonnen met het onderbrengen van vaardighedenstations in de bank. Hiertoe wordt, naar analogie van de opzet van de bank voor onderwijsprogramma's, een deelbank opgezet ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe vaardighedenstations en de serviceverlening daarover aan de instituten. Inmiddels is een archief voor vaardighedenstations aangelegd en is een geautomatiseerde meld- en profielbank voor deze stations in ontwikkeling. Ook over de beschikbare en in ontwikkeling genomen vaardighedenstations worden de instituten periodiek geïnformeerd en kan informatie worden opgevraagd bij het landelijk Samenwerkingsverband in Utrecht.

TOEKOMSTIGE UITBREIDINGEN

Gezien de groeiende behoefte aan documentatie van onderwijsmiddelen bij onderwijsgevend en de positieve ervaringen van de gebruikers met de bank worden de mogelijkheden nagegaan tot verdere uitbreiding van de bank. Hierbij wordt gedacht aan de inventarisatie van beschikbaar audiovisueel materiaal dat in het onderwijs aan huisartsen-in-opleiding wordt gebruikt en aan het documenteren van specifieke programma's die in de beroepsopleiding worden gebruikt bij de training van huisarts-stagebegeleiders. Tevens wordt gewerkt aan het beschikbaar maken van, voor de beroepsopleiding relevant, onderwijsmateriaal dat ontwikkeld is voor de deskundigheidsbevordering van gevestigde huisartsen. Naar verwachting zal met deze uitbreidingen een verdere bijdrage geleverd worden aan de inhoudelijke ontwikkeling van de meerjarige beroepsopleiding tot huisarts.

LITERATUUR

1. Tan LHC, Düsman H, Foolen CHGM, Pollemans MC. Vaardighedeniveau aan het begin van de beroepsopleiding tot huisarts. In: Essed GGM, Metz JCM, Scherpier AJJA, eds. Basisarts: bevoegd, maar waartoe bekwaam? Speciale uitgave Bulletin Medisch Onderwijs 1990; 9(4): 155-8.
2. Pollemans MC, Eekhof JAH, Kramer AMW, Van Leeuwen YD. Kennistoetsing bij aanstaande huisartsen. In: Scherpier AJJA, Metz JCM, Van der Vleuten CPM, eds. Gezond onderwijs. Speciale uitgave Bulletin Medisch Onderwijs 1991; 10(2): 76-80.
3. Stolk J, Pollemans MC. Instituutsonderwijs in de beroepsopleiding tot huisarts. Bulletin Medisch Onderwijs 1991; 10(3): 94-9.
4. Pollemans MC, Tan LHC. Toetsing van kwaliteit. Landelijke evaluatie van de interim-beroepsopleiding tot huisarts. Utrecht: Samenwerkingsverband Interfacultair Overleg Huisartsgeneeskunde, 1990; Rapport SV-IOH-15.
5. Meyers M, Grol R, Verhey Th. Inventarisatie onderwijsprogramma's beroepsopleiding tot huisarts. Utrecht: Commissie Constructie Curriculum meerjarige Beroepsopleiding tot Huisarts (CCBOH-11), 1986.
6. Stolk J, Pollemans MC. Gebruikershandleiding classificatiesysteem voor huisartsgeneeskundig onderwijs en onderzoek. Utrecht: Samenwerkingsverband Interfacultair Overleg Huisartsgeneeskunde, 1990.
7. Buijs GCM, Zwietering PJ, Stolk J, Voorn ThB. Handleiding Stramien voor onderwijsprogramma's. Utrecht: Samenwerkingsverband Interfacultair Overleg Huisartsgeneeskunde (in voorbereiding).